

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

ЛЕД ИСПОД ПЕПЕЛА

На Балкану скоро нико не зна где су границе, али свако зна да се оне не могу мењати. Не могу се мењати, то је принцип који важи свуда на свету. Принципи ипак постоје да би били кршени, и тако се успоставља неправедна владавина преседана.

Некадашња лаковерна деца нису далеко од старачких радости: реуме и костобоље и срдобоље се најављују или стижу изненада, своде се биланси. Где нам све то утече живот? Али, ипак, мудрости нема нигде, они метузалеми, који су цигаре палили кременом и кресивом, били су умнији од нас. Можда зато што су имали више времена, или су знали како да га потроше. Нису журили нигде, све док их држава, сила изнад сваке судбине, не би упрегла у своје кулуке и ратове.

За њих је држава била страшило и светиња, а ми смо учили како је та ствар почела да одумиру. Тако смртоносна дијагноза је била много сумњива, јер се односила само на апстрактну бирократску форму. Јер је крем на челу тога што је у агонији, био живахнији него икада. Држава на издисају, а они се размножавају као зечеви. То је била нека врста дијалектичког "јединства супротности", паганско весеље на паростосу.

Идеална и бесмртна је била Платонова "Држава". Али, да би 30.000 Атињана могло да ужива у оствареном филозофском савршенству, требало је 60.000 робова. Тако се историја балканских држава, а и иначе, свела на митове и успомене, ратове и патње, утопије, освајање и губљење слободе.

То нас држи као неуништиви вирус из прошлости. Постали смо заробљеници идеологије и недовршене историје. Државе, наравно, не одумиру, него се стварају нове. У центру Европе формиран је унитарни економски и једновалутни државни сурогат. На Балкану ништа ново, наставља се уситњавање државног простора. Аутентични полиси траже своје историјске корене и модерна утемељења.

Како се у свему томе односити према држави? Старе дефиниције из политичке теорије важе само понекад. Пракса је створила нове облике, који се најпре морају разумети. Али, Балкан је поново играоница велике политичке драме. Можда су ратна жаришта угасла, можда су утрнуле страсти. Можда су извори нових ратова под пристojним слојем пепела, али испод има још опасног огња или леда.

Србија и Црна Гора су се затекле у "нескладу са својом историјом". Дакле, простор за државну заједницу, или две државе, како хоћете, у овом је часу најделикатнији предмет рационалне одбрамбене доктрине. Не верујемо да она уопште постоји. Верујемо, наравно, да неко мисли и о стратегији, и једна тешко примењива верзија је усвојена овде пре неколико година.

То је "сведена" варијанта, која се темељи на антитерористичкој борби и државном односу према оружаним побунама. То јесте релативно модерни приступ писању једног важног документа. Али, ту сигурно недостају (бар) две важне димензије: прва, ко би могао да гарантује тако контролисану хипотетичку кризу, која сигурно искључује регионални рат?

Друга, како разумно савладати динамику могућег разлаза Србије и Црне Горе?

Први проблем јесте питање струке пар екселанс. Онај други је политички императив поводом кога нема расправе у војсци. Генерал Јокић је рекао аутору ових редова: "... да ће се припадници Војске СЦГ, у оквиру сваке политичке одлуке, понашати као професионалци!"

То је, наравно, изван сваке сумње. Али у систему одбране мора да постоји одговор на свако питање: шта учинити дан после? Тај инвентар одговора могао би да буде много дуг, али спасоносан за професију. Ионако би се после референдума 21. маја могао битно променити оквир у коме војска функционише. Могући су бројни вредносни и емотивни ломови. Или осећање "смањене бриге" или акутна криза идентитета, означена недоумицом о границама отаџбине.

Ето великог посла, у коме се ваља клонити дневне политике и њених противречности. Или тумачења "расцепа" појединих личности на јавне и приватне.

Оне људе који се не могу ратосиљати двоструке улоге у трогодишњем пунолетству државне заједнице. Па су принуђени и да је негују и да је негирају. Али, то се можда може разумети као акутни судар функција и емоција, који ће бити разрешен кад се једном све буде смирило: у мемоирима. У записаним сећањима, дакле, кад је лако бити храбар, честит и мудар. Тим редом.

Рађање нових држава је скуп и опасан посао. Ово је Балкан, Крлежина крчма у којој сви пуцају на све, чим се погасе светла. Тако да је пред нама драматично пролеће, кад "гора зазелени", а можда и пре тога. Овога пута, на срећу, без пуцања и певања, бар за оне који још извесно време неће знати где су им границе.

На Балкану скоро нико не зна где су границе, али свако зна да се оне не могу мењати. Не могу се мењати, то је принцип који важи свуда на свету. Принципи ипак постоје да би били кршени, и тако се успоставља неправедна владавина преседана.

Тако ће наше чудесно полуострво, можда, до краја ове године бити богатије бар за три нове независне државе. Пре само двадесет година о томе се није могло ни мислити. Тада се говорило да "никоме нећемо дозволити..." А затим нас нико није ни питао. Дакле, уместо једне СФРЈ – седам нових држава.

"Ако нас неко нападне – ми ћемо се бранити". То је била упрошћена суштина концепције ОНО. Прво нас нико није напао, али се нисмо одбранили. Вероватно нас више неће дирати, Балкан је довољан себи.

Познати естрадни уметник тврди да има возачку дозволу која је старија од свих држава бивше СФРЈ. Али, више није тако. Дозволу му је онамо одузела полиција, док је пијан возио у Македонији.

Аутор је коментатор листа "Политика"